

Saturs

PRIEKŠVārds	13
Izmantotie saīsinājumi	17

CIVILPROCESA LIKUMA KOMENTĀRI (1.–28. nodaļa)

A DAĻA. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI	19
---	----

Pirmā sadaļa. Civilās tiesvedības pamatnoteikumi	19
---	----

1.nodaļa. Civilprocesa principi	19
1.pants. Personas tiesības uz tiesas aizsardzību	19
2.pants. Tiesas spriešana civillietās	24
3.pants. Tiesvedību civillietā regulējošo tiesību normu spēks laikā	27
4.pants. Tiesvedības instances civillietā	29
5.pants. Tiesību normu piemērošana	32
5. ¹ pants. Jautājuma uzdošana Eiropas Savienības Tiesai	42
6.pants. Civillietas ierosināšana tiesā	50
7.pants. Civilprasība krimināllietā	52
8.pants. Apstākļu noskaidrošana civillietā	53
9.pants. Pušu līdztiesība civilprocesā	56
9. ¹ pants. Patiesības paušanas pienākums	60
10.pants. Sacīkste civilprocesā	62
11.pants. Civillietas izskatīšanas atklātums	64
12.pants. Civillietas vienpersoniska un koleģiāla izskatīšana	68
13.pants. Tiesvedības valoda	69
14.pants. Tiesas sastāva nemainīgums	72
15.pants. Civillietas izskatīšanas tiešums un mutiskums	74
2.nodaļa. Tiesas sastāvs	77
16.pants. Tiesneši	77
17.pants. Jautājumu izlemšana tiesā	81
18.pants. Nepieļaujamība tiesnesim piedalīties lietas atkārtotā izskatīšanā	82
19.pants. Tiesneša atstatīšana vai noraidīšana	83
20.pants. Noraidījuma pieteikšana	87
21.pants. Pieteiktā noraidījuma izskatīšanas kārtība	87
22.pants. Noraidījuma apmierināšanas sekas	91

3.nodaļa. Civiltiesisko strīdu pakļautība un piekritība	92
23.pants. Pakļautība	92
24.pants. Piekritība	99
25.pants. Piekritība apgabaltiesai (<i>izslēgts</i>)	103
26.pants. Prasības celšana pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses	103
27.pants. Prasības celšana, ja atbildētājam nav deklarētās dzīvesvietas	105
28.pants. Piekritība pēc prasītāja izvēles	107
29.pants. Izņēmuma piekritība	111
30.pants. Līgumiskā piekritība.....	112
31.pants. Vairāku savstarpēji saistītu lietu piekritība.....	113
31. ¹ pants. Prasības celšana saskaņā ar Latvijas Republikai saistošiem starptautiskiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām, ja lieta ir piekritīga Latvijas tiesai.....	113
32.pants. Tiesvedībā pieņemtās lietas nodošana citai tiesai.....	116
32. ¹ pants. Tiesvedībā pieņemtās lietas nodošana citai tiesai lietas ātrākas izskatīšanas nodrošināšanai	119
4.nodaļa. Tiesāšanās izdevumi	122
33.pants. Tiesāšanās izdevumi	122
34.pants. Valsts nodeva	125
35.pants. Prasības summa	132
36.pants. Valsts nodevas piemaksa	134
36. ¹ pants. Valsts nodevas ieskaitīšana	136
37.pants. Valsts nodevas atmaksāšana	137
38.pants. Kancelejas nodeva	140
39.pants. Ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi	142
40.pants. Ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu iemaksāšanas kārtība	145
41.pants. Tiesas izdevumu atlīdzināšana	146
42.pants. Tiesas izdevumu atlīdzināšana valstij.....	148
43.pants. Izņēmumi no vispārīgiem noteikumiem par tiesas izdevumiem	150
44.pants. Ar lietas vešanu saistītie izdevumi un to atlīdzināšana	164
44. ¹ pants. Izdevumi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību un to atlīdzināšana valstij.....	170
45.pants. Par tiesāšanās izdevumiem pieņemto lēmumu pārsūdzēšana.....	176

5.nodaļa. Procesuālie termiņi	177
46.pants. Procesuālo termiņu noteikšana	177
47.pants. Procesuālo termiņu skaitījuma sākums	180
48.pants. Procesuālo termiņu izbeigšanās	184
49.pants. Procesuālo termiņu nokavējuma sekas	186
50.pants. Procesuālo termiņu apturēšana	186
51.pants. Procesuālo termiņu atjaunošana	187
52.pants. Procesuālo termiņu pagarināšana	191
53.pants. Procesuālo termiņu pagarināšanas un atjaunošanas kārtība.....	192
6.nodaļa. Tiesas paziņojumi, izsaukumi un tiesas dokumentu piegādāšana un izsniegšana	194
54.pants. Aicināšana uz tiesu	194
54. ¹ pants. Atbildētāja dzīvesvietas noskaidrošana	196
55.pants. Tiesas pavēste	198
56.pants. Pavēstes un citu tiesas dokumentu piegādāšana un izsniegšana.....	200
56. ¹ pants. Tiesas dokumentu piegādāšanas un izsniegšanas datums	211
56. ² pants. Tiesas dokumentu piegādāšana un izsniegšana personai, kuras dzīvesvieta vai atrašanās vieta nav Latvijā	217
57.pants. Sekas, ko rada atteikšanās pieņemt tiesas dokumentus	222
58.pants. Adreses maiņa lietas tiesvedības laikā.....	223
59.pants. Aicināšana uz tiesu ar publikāciju laikrakstā.....	224
60.pants. Atbildētāja meklēšana, ja viņa atrašanās vieta nav zināma.....	225
7.nodaļa. Protokoli	227
61.pants. Tiesas sēdes gaitas fiksēšana	227
62.pants. Protokola saturs	232
63.pants. Protokola rakstīšana.....	234
64.pants. Piezīmes par protokolu (<i>izslēgts</i>)	234
8.nodaļa. Procesuālās sankcijas.....	235
65.pants. Procesuālo sankciju veidi	235
66.pants. Brīdinājums	236
67.pants. Izraidīšana no sēžu zāles	237
68.pants. Naudas sods.....	238
69.pants. Piespiedu atvešana.....	242

70.pants.	Lietas dalībnieku un citu personu administratīvā un kriminālā atbildība.....	246
Otrā sadaļa. Lietas dalībnieki		251
9.nodaļa. Civilprocesuālā tiesībspēja un rīcībspēja.....		251
71.pants.	Civilprocesuālā tiesībspēja	251
72.pants.	Civilprocesuālā rīcībspēja	261
73.pants.	Lietas dalībnieka jēdziens.....	267
73. ¹ pants.	Negodprātīga tiesību un pienākumu izmantošana vai necieņa pret tiesu	269
10.nodaļa. Puses.....		271
74.pants.	Puses, to tiesības un pienākumi	271
75.pants.	Procesuālā līdzdalība	276
76.pants.	Prasītājs lietās, kas uzsāktas pēc citu personu iniciatīvas	278
77.pants.	Puses procesuālo tiesību pārņemšana	278
11.nodaļa. Trešās personas		282
78.pants.	Trešo personu piedalīšanās civilprocesā.....	282
79.pants.	Trešās personas ar patstāvīgiem prasījumiem	287
80.pants.	Trešās personas bez patstāvīgiem prasījumiem	287
81.pants.	Tiesas lēmums par trešās personas pieaicināšanu vai pieļaišanu piedalīties lietā.....	289
12.nodaļa. Pārstāvji.....		290
82.pants.	Tiesības uz pārstāvību civilprocesā	290
83.pants.	Persona, kura var būt par pilnvarotu pārstāvi civilprocesā.....	303
84.pants.	Personas, kas nevar būt par pārstāvjiem civilprocesā.....	305
85.pants.	Pārstāvības noformēšana	306
86.pants.	Pārstāvju pilnvaru apjoms	308
87.pants.	Pārstāvības pirmstermiņa izbeigšana	310
13.nodaļa. Institūcijas un personas, kuras piedalās procesā saskaņā ar likumu		311
88.pants.	Valsts vai pašvaldību iestāžu un atsevišķu personu piedalīšanās procesā, aizstāvot citu personu tiesības	312
89.pants.	Institūciju piedalīšanās procesā atzinuma došanai.....	317

14.nodaļa. Prokurors	319
90.pants. Prokurora piedalīšanās civilprocesā	319
91.pants. Prokurora atstatīšana vai noraidīšana	323
Trešā sadaļa. Pierādījumi	324
15.nodaļa. Vispārīgie noteikumi par pierādījumiem	324
92.pants. Pierādījumi	324
93.pants. Pienākums pierādīt un iesniegt pierādījumus	327
94.pants. Pierādījumu attiecināmība	337
95.pants. Pierādījumu pieļaujamība	339
96.pants. Pamats atbrīvošanai no pierādīšanas	342
97.pants. Pierādījumu novērtēšana	348
16.nodaļa. Pierādījumu nodrošināšana	351
98.pants. Pierādījumu nodrošināšanas pieļaujamība	351
99.pants. Pieteikums par pierādījumu nodrošināšanu	353
100.pants. Kārtība, kādā izlemj pieteikumu par pierādījumu nodrošināšanu pirms prasības celšanas.....	354
101.pants. Kārtība, kādā izskata pieteikumu par pierādījumu nodrošināšanu pēc lietas ierosināšanas tiesā.....	359
102.pants. Tiesas uzdevumi	360
103.pants. Tiesas uzdevumu izpildīšanas kārtība	361
103. ¹ pants. Pierādījumu nodrošināšanas izbeigšanās	362
103. ² pants. Ar pierādījumu nodrošināšanu radīto zaudējumu atlīdzināšana	363
17.nodaļa. Pierādīšanas līdzekļi	364
104.pants. Pušu un trešo personu paskaidrojumi	364
105.pants. Liecinieku liecības.....	367
106.pants. Personas, kuras nevar būt par lieciniekiem.....	368
107.pants. Personas, kuras var atteikties liecināt	370
108.pants. Liecinieka pienākumi	371
109.pants. Liecinieka atbildība	372
110.pants. Rakstveida pierādījumi	374
111.pants. Rakstveida pierādījumu iesniegšanas kārtība	375
112.pants. Rakstveida pierādījumu pieprasīšanas kārtība.....	381
113.pants. Lietā esošo rakstveida pierādījumu atdošana	381
114.pants. Rakstveida pierādījumu apskate to glabāšanas vietā	382
115.pants. Lietiskie pierādījumi.....	382
116.pants. Lietisko pierādījumu iesniegšana un pieprasīšana	383
117.pants. Lietisko pierādījumu apskate to glabāšanas vietā	384
118.pants. Lietisko pierādījumu glabāšana	385

119.pants.	Lietisko pierādījumu atdošana.....	385
120.pants.	Atbildība par rakstveida un lietisko pierādījumu neiesniegšanu.....	386
121.pants.	Ekspertīze	386
122.pants.	Eksperta pienākumi un tiesības	391
123.pants.	Eksperta atstatīšana vai noraidīšana	393
124.pants.	Eksperta atzinums.....	393
125.pants.	Eksperta atzinuma novērtēšana	394
126.pants.	Institūcijas atzinums	396

B DAĻA. TIESVEDĪBA PIRMĀS INSTANCES TIESĀ

Ceturrtā sadaļa. Prasības tiesvedība

18.nodaļa. Prasības celšana

127.pants.	Personas, kuras var celt prasību tiesā	397
128.pants.	Prasības pieteikums	400
129.pants.	Prasības pieteikumam pievienojamie dokumenti	404
130.pants.	Prasības pieteikuma iesniegšana tiesā	406
131.pants.	Jautājuma izlemšana par prasības pieteikuma pieņemšanu un civillietas ierosināšanu.....	407
132.pants.	Prasības pieteikuma nepieņemšanas pamats.....	409
133.pants.	Prasības pieteikuma atstāšana bez virzības.....	415
134.pants.	Prasījumu un civillietu apvienošana	416
135.pants.	Prasījumu un civillietu sadalīšana	417
136.pants.	Pretprasības celšana.....	417

19.nodaļa. Prasības nodrošināšana

137.pants.	Prasības nodrošināšanas pamats un pieteikuma saturs.....	421
138.pants.	Prasības nodrošinājuma līdzekļi	426
139.pants.	Prasības nodrošināšana pirms prasības celšanas.....	433
140.pants.	Prasības nodrošinājuma jautājumu izskatīšana	437
141.pants.	Prasības nodrošinājuma jautājumos pieņemto lēmumu paziņošana un pārsūdzēšana	444
142.pants.	Prasības nodrošinājuma jautājumos pieņemto lēmumu izpilde	445
143.pants.	Ar prasības nodrošināšanu radīto zaudējumu atlīdzināšana	447
144.pants.	Prasības nodrošinājuma atcelšana (<i>izslēgts</i>)	449
145.pants.	Prasības nodrošinājuma izbeigšanās (<i>izslēgts</i>)	449
146.pants.	Lēmuma pārsūdzēšana (<i>izslēgts</i>)	449

20.nodaļa. Civillietu sagatavošana iztiesāšanai.....	450
147.pants. Civillietu sagatavošana iztiesāšanai.....	450
148.pants. Prasības pieteikuma un tam pievienoto dokumentu nosūtīšana atbildētājam.....	452
149.pants. Tiesneša darbības, sagatavojot lietu iztiesāšanai	453
149. ¹ pants. Sagatavošanas sēde.....	457
150.pants. Lietas dalībnieku atbildība	459
21.nodaļa. Civillietu iztiesāšana	460
151.pants. Tiesas sēde.....	460
152.pants. Kārtība tiesas sēdē	461
153.pants. Kārtības nodrošināšana tiesas sēdē.....	463
154.pants. Tiesas sēdes uzsākšana	464
155.pants. Procesas dalībnieku ierašanās pārbaude.....	464
156.pants. Lietas dalībnieka, liecinieka, eksperta vai tulka neierašanās sekas	465
157.pants. Pienākumu izskaidrošana tulkam	467
158.pants. Liecinieku izraidīšana no tiesas sēžu zāles.....	468
159.pants. Tiesību un pienākumu izskaidrošana lietas dalībniekiem	468
160.pants. Noraidījumu izlemšana.....	469
161.pants. Tiesību un pienākumu izskaidrošana ekspertam	469
162.pants. Lietas dalībnieku pieteikto lūgumu izlemšana.....	470
163.pants. Sākums lietas izskatīšanai pēc būtības	471
164.pants. Atteikšanās no prasības, prasības atzīšana, izlīgums, vienošanās par lietas nodošanu šķīrējtiesai vai mediācijas izmantošanu.....	472
165.pants. Lietas dalībnieku paskaidrojumi.....	475
166.pants. Lietas dalībnieku rakstveida paskaidrojumi	476
167.pants. Jautājumu uzdošanas kārtība	476
168.pants. Pierādījumu pārbaudes kārtības noteikšana	477
169.pants. Liecinieka brīdināšana.....	477
170.pants. Liecinieku nopratināšana	478
171.pants. Liecinieka tiesības lietot rakstveida piezīmes.....	480
172.pants. Nepilngadīga liecinieka nopratināšana	481
173.pants. Liecinieka liecības nolasīšana	481
174.pants. Nopratinātā liecinieka pienākums	482
175.pants. Eksperta atzinuma pārbaude un eksperta nopratināšana.....	482
176.pants. Rakstveida pierādījumu pievienošana lietai	483
177.pants. Rakstveida pierādījumu pārbaude	484

178.pants.	Rakstveida pierādījumu apstrīdēšana	484
179.pants.	Pieteikums par rakstveida pierādījuma viltojumu	485
180.pants.	Lietisko pierādījumu pārbaude	487
181.pants.	Pierādījumu apskate un pārbaude uz vietas	487
182.pants.	Institūcijas atzinums	488
183.pants.	Lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšana.....	488
184.pants.	Tiesas debates.....	489
185.pants.	Replikas.....	490
186.pants.	Prokurora atzinums.....	490
187.pants.	Tiesas apspriede	491
188.pants.	Lietas izskatīšanas pēc būtības atsākšana	492
22.nodaļa. Spriedums		493
189.pants.	Vispārīgie noteikumi	493
190.pants.	Sprieduma likumīgums un pamatotība	497
191.pants.	Sprieduma taisīšanas kārtība	512
192.pants.	Prasījuma robežu ievērošana	518
193.pants.	Sprieduma forma un saturs	521
194.pants.	Saīsināts spriedums	531
195.pants.	Spriedums par naudas summas piedziņu	532
196.pants.	Spriedums par mantas atdošanu natūrā.....	537
197.pants.	Spriedums, kas uzliek pienākumu izpildīt noteiktas darbības	538
198.pants.	Spriedums vairāku prasītāju labā vai pret vairākiem atbildētājiem	539
199.pants.	Sprieduma pasludināšana	540
200.pants.	Pārrakstīšanās un matemātiskā aprēķina kļūdu labošana	541
201.pants.	Papildspriedums	542
202.pants.	Sprieduma izskaidrošana	543
203.pants.	Sprieduma stāšanās likumīgā spēkā	545
204.pants.	Sprieduma izpildīšana	554
204. ¹ pants.	Sprieduma labprātīga izpilde	556
205.pants.	Nekavējoties izpildāmie spriedumi.....	557
206.pants.	Sprieduma izpildes atlikšana, sadalīšana termiņos, tā izpildes veida vai kārtības grozīšana.....	559
206. ¹ pants.	Eiropas Parlamenta un Padomes regulā Nr.861/2007 paredzētajā kārtībā taisītā sprieduma un Eiropas Parlamenta un Padomes regulā Nr.1896/2006 paredzētajā kārtībā taisītā Eiropas maksājuma rīkojuma izpildes jautājumi	561

207.pants.	Sprieduma izpildīšanas nodrošinājums	564
208.pants.	Sprieduma noraksta nosūtīšana lietas dalībniekiem	565
22.¹ nodaļa. Aizmugurisks spriedums		568
208. ¹ pants.	Aizmugurisks spriedums	568
208. ² pants.	Aizmuguriska sprieduma forma un saturs	574
208. ³ pants.	Aizmuguriska sprieduma noraksta nosūtīšana atbildētājam	576
208. ⁴ pants.	Aizmuguriska sprieduma pārsūdzēšana	577
208. ⁵ pants.	Tiesvedības atjaunošana un lietas izskatīšana no jauna	579
208. ⁶ pants.	Pieteikuma atstāšana bez virzības	581
208. ⁷ pants.	Tiesneša rīcība pēc pieteikuma pieņemšanas	583
208. ⁸ pants.	Aizmuguriska sprieduma stāšanās likumīgā spēkā	585
208. ⁹ pants.	Lietas izskatīšana no jauna	586
23.nodaļa. Lietas izskatīšanas atlikšana		587
209.pants.	Tiesas pienākums atlikt lietas izskatīšanu	587
210.pants.	Tiesas tiesības atlikt lietas izskatīšanu	596
211.pants.	Lēmums par lietas izskatīšanas atlikšanu	601
212.pants.	Liecinieku nopratināšana, atliekot lietas izskatīšanu	604
213.pants.	Lietas izskatīšanas atsākšana (<i>izslēgts</i>)	605
24.nodaļa. Tiesvedības apturēšana civilīetā		606
214.pants.	Tiesas pienākums apturēt tiesvedību	606
215.pants.	Tiesas tiesības apturēt tiesvedību	615
216.pants.	Tiesvedības apturēšanas termiņi	620
217.pants.	Lēmums par tiesvedības apturēšanu	622
218.pants.	Tiesvedības atjaunošana	623
25.nodaļa. Prasības atstāšana bez izskatīšanas		626
219.pants.	Tiesas pienākums atstāt prasību bez izskatīšanas	626
220.pants.	Tiesas tiesības atstāt prasību bez izskatīšanas	631
221.pants.	Lēmums par prasības atstāšanu bez izskatīšanas	632
222.pants.	Sekas prasības atstāšanai bez izskatīšanas	633
26.nodaļa. Tiesvedības izbeigšana		634
223.pants.	Tiesvedības izbeigšanas pamats	634
224.pants.	Lēmums par tiesvedības izbeigšanu	638
225.pants.	Tiesvedības izbeigšanas sekas	639

27.nodaļa. Izlīgums	641
226.pants. Vienošanās par izlīgumu	641
227.pants. Izlīguma slēgšana	645
228.pants. Tiesas lēmums par izlīguma apstiprināšanu	648
28.nodaļa. Tiesas lēmums	650
229.pants. Lēmuma pieņemšana	650
230.pants. Lēmuma forma un saturs	654
230. ¹ pants. Saīsināts lēmums	656
231.pants. Lēmuma pasludināšana un noraksta nosūtīšana	657
232.pants. Tiesas blakus lēmums	658
IZMANTOTIE AVOTI	660
1. Literatūra	660
2. Juridiskās prakses materiāli	670
3. Uzziņas materiāli un informācija internetā	672
4. Tiesību akti	673
5. Normu radīšanas un politikas dokumenti	691
6. Judikatūra un tiesu prakse.....	692
7. Avoti internetā	709
Summary	711

PRIEKŠVārds

Godātais lasītāj!

Jūsu vērtēšanai un izmantošanai nododam Civilprocesa likuma 1.–28.nodaļas pantu komentārus, kas salīdzinājumā ar 2011.gadā publicētajiem komentāriem būtiski papildināti atbilstoši Saeimas nemitīgajām pūlēm pilnveidot civiltiesisko strīdu izskatīšanas kārtību, veicinot gan taisnīgu tiesas spriešanu, gan cenšoties šo procesu padarīt efektīvāku un vienlaikus sekmēt lietu ātrāku virzību uz galīga nolēmuma pieņemšanu.

Šo Civilprocesa likuma komentāru gatavošanu, kas daudzo grozījumu dēļ ieilga gandrīz par gadu¹, var salīdzināt ar mēģinājumu attēlot viļņojošu jūru kādā noteiktā momentā. Gleznotāji un fotogrāfi cenšas iemūžināt izteismīgu brīdi, kas, viņuprāt, raksturo mūžam mainīgo jūru, zinot, ka ikkatrs mirklis ir vienreizējs, bet vispārējais skats gadu desmitos sevišķi nemainās. Taču uz civilprocesa nevar raudzīties tāpat, ir būtiska atšķirība. "Uzbangojumiem" civilprocesā parasti neseko atgriešanās agrākajā stāvoklī. Notiek nepārtraukta pilnveidošana cerībā, ka civiltiesisko strīdu izspriešanas regulējums kļūs aizvien labāks un efektīvāks. Tomēr ir vēlme nogaidīt brīdi, kad "viļņošanās" pierimst.

Civilprocesa likuma komentāru iepriekšējā grāmata par Civilprocesa likuma sākuma nodaļām (1.–28.), kurā aplūkoti civilās tiesvedības principi un citi pamatnoteikumi, iznāca 2011.gada nogalē. Tā jau tolaik aptvēra 27 likumus, ar kuriem grozīts 1998.gada 14.oktobrī pieņemtais Civilprocesa likums, kā arī septiņus Satversmes tiesas spriedumus, kuros atsevišķas Civilprocesa likuma normas atzītas par Satversmei neatbilstošām. Varētu pieļaut domu, ka pēc Latvijas neatkarības atgūšanas pirmā civilprocesa likuma izstrādāšanā pieredzes trūkuma dēļ bija gadījušās kādas nepilnības un tās ar minētajiem

¹ Kopš darba pie šīs grāmatas uzsākšanas 2014.gada nogalē tika gaidīti tobrīd paredzami Civilprocesa likuma grozījumi. Taču, sagaidot vienu likumu, atkal bija jāgaida – jau cita likuma pieņemšana, jo tajā iekļautie grozījumi būtiski ietekmēja komentāru saturu. Pavisam 2015.gadā Civilprocesa likumā izdarīti grozījumi ar pieciem likumiem: 12.februārī (grozījumi ietverti 28 pantos), 23.aprīlī (grozījumi ietverti 44 pantos), 28.maijā (grozījumi ietverti 24 pantos), 29.oktobrī (grozījumi ietverti 61 pantā) un 10.decembrī (grozījumi ietverti 15 pantos). Savukārt laikā, kad šīs grāmatas sagatavošanas darbs tiek pabeigts, izskatīšanā Saeimā vēl atrodas likumprojekts Nr.363/Lp12, bet Ministru kabineta izskatīšanā esošie projekti vairs netiek komentēti.

grozījumiem ir novērstas. Komentāru autori pauda cerību, ka nākotnē nekādi būtiski grozījumi nav gaidāmi. Un kļūdījās. Jaunajā komentāru izdevumā ietvertas vēl 24 likuma grozījumu paketes, kas tieši vai netieši ietekmē civilprocesa norises pamatnoteikumus.

Palūkojoties atpakaļ uz vēstures tecējumaniecīgiem nepilniem pieciem gadiem kopš minēto komentāru izdošanas, jākonstatē, ka likumdošanas darba "uzbangojumi" lielāku vai mazāku grozījumu kopu izpaušmēs izskaidrojami ne tik daudz ar vēlmi "pieslīpēt" atsevišķas normas, bet gan vairākiem citiem nozīmīgiem faktoriem. Minēšu svarīgākos.

1. Sabiedrībā un masu medijos daudzkārt izskanējuši *pārmetumi par tiesu lēno darbu, sarežģītām procedūrām un civillietu izskatīšanas ilgumu*.

Objektīvi raugoties, šādu pārmetumu cēloņi ir ne tikai tiesu ierobežotās jaudas, bet arī joprojām pieaugoša tendence jebkurā pamatota vai vāji pamatota strīda gadījumā vērsties tiesā, lai tā izteiktu savu spriedumu. Ja 2014.gadā pirmās instances tiesās ierosinātas 44 952 civillietas, tad 2015.gadā līdz 1.decembrim tāpat šis skaitlis ir iespaidīgs – 36 623, neraugoties uz to, ka pakļautības izmaiņu dēļ zemesgrāmatu tiesnešu izskatīšanā nonākušas 22 563 lietas par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un saistību izpildīšanu brīdinājuma kārtībā². Tas rosinājis Saeimas deputātus un tiesu sistēmas vadības institūcijas meklēt ceļus tiesu pārslodzes mazināšanai un lietu izskatīšanas paātrināšanai. Ar mērķi izlīdzināt dažādu tiesu noslodzi un nodrošināt lietas ātrāku izskatīšanu ieviestas normas par iespēju tiesvedībā pieņemtu lietu nodot citai tiesai (CPL 32.¹ p.). Taču nebija iespējams izvairīties no tiesas izskatāmo lietu kategoriju skaita paplašināšanās. Piemēram, mainīta Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomes lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība: iepriekš to regulēja Administratīvā procesa likums, bet no 2016.gada 1.janvāra šādi lēmumi pārsūdzami tiesā saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem līdzīgi kā maza apmēra prasības. Nākotnes pilnvarojuma ieviešana radīja pienākumu tiesām izskatīt pieteikumus par nākotnes pilnvarnieka tiesību apturēšanu.

2. Iepriekš minēto mērķu sasniegšanai atrasti un likumā nostiprināti *tiesu darba pilnveidošanas pasākumi*, tostarp atzīta par lietderīgu

² Sk.: <http://www.tis.ta.gov.lv>

vairāku lietu kategoriju izskatīšana rakstveida procesā. Nostiprinājumu likumā guvusi lietas apstākļu noskaidrošana videokonferences formā. Paplašinātas iespējas lietas norisi fiksēt ar video vai audio protokolu. Pilnveidota maza apmēra strīdu izskatīšanas procedūra. Tiesas nolēmumu veidu klāsts papildinājies ar rezolūcijas veidā noformējamu lēmumu un saīsinātu lēmumu.

3. Tiek ieviesti un plaši piedāvāti *alternatīvi civilstrīdu izšķiršanas veidi*, tostarp mediācija un tās paveids – tiesas ieteikta meditācija. Daļa civillietu nodota izskatīšanai zemesgrāmatu nodaļās, zvērinātiem notāriem. Paplašināta Patērētāju tiesību aizsardzības centra un bāriņtiesu dalība civiltiesisko strīdu regulējumā. Pieņemts Šķīrējtiesu likums, veicinot šķīrējtiesu kvalitatīvu ieguldījumu civilstrīdu izspriešanā.
4. Būtiski pārkārtota tiesu sistēma, veicot *pāreju uz tā saukto "tīro" trīs instanču sistēmu*. Reformēta Augstākā tiesa, darbību izbeidz tiesu palātas, Senāta vietā darbu turpina Augstākās tiesas departamenti.
5. Ieviesti *jauni tiesisko konfliktu pagaidu noregulējuma veidi*, tostarp pagaidu aizsardzība pret vardarbību, pagaidu aizgādības nodibināšana, kas detalizēti regulēta nodaļās, kuras neaptver šie komentāri, bet kurus nevar ignorēt, aplūkojot tiesu darbību un piemērojamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus vispārināti.
6. Aizvien *detalizētāks* kļūst nepārtraukti mainīgais *tiesāšanās izdevumu regulējums*. Atbilstoši pašreizējai ekonomiskajai situācijai precizēta un diferencēta valsts nodevu sistēma, ietverot tajā strīdu kategorijas, kas neiederas parasto mantisko prasījumu grupā, paplašinot izņēmumus, kuros prasītāji (pieteicēji) atbrīvoti no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos. Ieviesti jauni noteikumi par izdevumiem advokāta palīdzības samaksai, noteikta kārtība izdevumu par valsts nodrošināto juridisko palīdzību atlīdzināšanai valstij.
7. Svarīgi precizējumi ietverti nozīmīgajā un praksē tik sarežģītajā prasības nodrošinājuma un ar to radīto zaudējumu atlīdzināšanas regulējumā.

Minētie jauninājumi neapšaubāmi bija vērā ņemami un atspoguļojami komentāros par Civilprocesa likuma 1.–28. nodaļu. Taču visai svarīgs iemesls jaunu komentāru rakstīšanai ir arī tas, ka tiesību zinātnē, gan valsts tiesību, civiltiesību, administratīvo tiesību, gan arī procesuālo tiesību apakšnozarēs ir attīstījusies un pieaugusi izpratne par Satversmē, Eiropas

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un citos Latvijai saistošos starptautiskos tiesību aktos nostiprināto tiesību saturu, fizisku un juridisku personu tiesībām uz tiesas pieejamību un taisnīgu tiesu, kā arī tiesību efektīvas aizsardzības nepieciešamību. Klajā nākuši apjomīgi Satversmes Ievada, I un VIII nodaļas komentāri, civilprocesa jomā uzkrājušās nozīmīgas publikācijas, promocijas darbus par civilprocesa jautājumiem aizstāvējuši Lauris Rasnačs un Daina Ose. Teorētiskas dabas apsvērumus savos spriedumos izteikusi Satversmes tiesa, kas 2015.gadā Civilprocesa likuma normas vērtējusi četrās lietās (ierosinātas 2014.gadā). Civilprocesam noderīgas atziņas atrodamas arī Administratīvā procesa likuma (A un B daļa) komentāros. Tiesas aizvien plašāk izmanto Civilprocesa likuma 5.¹ pantā paredzēto iespēju uzdot jautājumus Eiropas Savienības Tiesai, rūpīgi studē šīs un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos ietvertos skaidrojumus.

Nebija viegli no šīs intelektuālās bagātības atlasīt un koncentrētā veidā jaunajā komentāru grāmatā atspoguļot būtiskāko.

Cenšoties sekmēt civilprocesa tiesību zinātnieku paaudžu nesāpīgu nomainīšanu un jaunās zinātnieku paaudzes pieredzes uzkrāšanos nākamajām publikācijām, komentēšanas veterāni komentāru sagatavošanā iesaistīja jauno tiesību doktoru Dainu Osi un doktorantus Gunvaldi Davidoviču un Martinu Osi, kurus pacietīgi un mērķtiecīgi komentēšanas tradīcijās centās ievirzīt izdevuma juridiskā redaktore Signe Terihova, dažkārt diskusiju problēmā gala vārdu teikt aicinot grāmatas zinātnisko redaktoru. Paldies visiem šīs grāmatas autoriem!

Godātais lasītāj! Nododam lasīšanai un vērtēšanai Civilprocesa likuma 1.–28.nodaļas normu analīzi likumdošanas darbu pierimšanas brīdī pēc stāvokļa uz 2015.gada 23.decembri cerībā, ka šis izdevums nebūs pēc gadiem pieciem no jauna rakstāms un blakus Vladimira Bukovska, Jāņa Rozenberga, Imanta Briģa un Aivara Līča grāmatām kalpos par drošu palīgu ne tikai studentiem, bet arī tālākizglītību cenošiem tiesnešiem, notāriem, advokātiem, kā arī jebkuram civillietas procesa dalībniekam.

Kalvis Torgāns

prof., Dr. habil. iur., LZA akadēmiķis